

۲۰۱۳/۰۴/۰۸

داکتر سيد عبدالله کاظم

تلاش برای معیاری ساختن کلمات

از مدتی است که بحث های فراوان پیرامون استعمال کلمات و اصطلاحات غیر معیاری در رسانه ها اعم از نوشتاری، سمعی و تصویری بین هموطنان در داخل و خارج کشور در جریان است. این موضوع که با میلان «سچه سازی» و نوآوریها بعضی ها میخوانند کلمات معمول و زیبایی عربی که از صدها سال در فرهنگ و ادب ما جا گرفته و جزء زبان دری شده اند، با کلمات معادل فارسی تعویض نمایند، تنها در زبان دری نیست بلکه زبان پشتو نیز شریک این کاروان گردیده است.

بدتر آنکه در پشتو کلمه را از اصل ریشه آن بیرون کرده و تابع لهجه ساخته اند، چنانکه چندبار با متون پشتو برخوردیم که «معلم» را با لهجه عامیانه «مالم» و «معلومات» را به «مالومات» تعویض کرده اند، در حالیکه معلم از علم و از آن چندین کلمه دیگر اشتقاق شده ولی کلمه «مالم» نه تنها وسیله انکشاف زبان نیست، بلکه زبان را دچار مشکل می سازد.

در زبان دری این «سچه سازی ها» بیشتر ریشه دوانیده و حتی شکل عدول صریح از دستور زبان را بخود گرفته است که به هیچ صورت نمی توان به آن عنوان «انکشاف» زبان را داد. در این موارد اشخاص با صلاحیت علمی مقالات زیاد نوشته اند که بحث مزید در این مورد «تکرار مکررات» خواهد بود.

آنچه در این مختصر می خواهیم به عرض برسانم، دو مورد ذیل است:

یکی معیاری ساختن کلمات و دیگر مشکلات نوشتاری بر طبق لهجه گفتاری به وسیله تکنالوژی پیشرفته.

مقصد از معیاری ساختن کلمات آنست تا در رسمیات و در رسانه ها کلماتی باید استعمال شوند که در قوانین رسمی کشور بکار رفته اند. مثلاً در قوانین تجارتی کشور کلمات «تجارت»، «تاجر»، و غیره استعمال شده اند. درست است که در متون ادبی در قدیم تاحال کلمات «بازرگان و بازرگانی» رایج بوده، اما «وزارت تجارت» را ما هیچ گاه رسماً به نام «وزارت بازرگانی» یاد نکرده ایم. در قوانین کشور ما کلمه «دهقان»، «زراعت» و «زراعتی» به جای «کشاورز» و «کشاورزی» و نیز «مالداری» بجای «دام پروری» آمده اند. در هیچ قانون کشور «مجلس کبیر ملی» بجای «لویه جرگه» و یا «دادستانی» بجای «محکمه» بکار گرفته نشده است. همچنان «معلم» و «مکتب» را نباید به «دبیر و دبیرستان» عوض کرد و «شفاخانه» را با «بیمارستان». به همین ترتیب در هر ساحه می توان ده ها مثال را ذکر کرد که در قوانین نافذ کشور به شکل «معیاری» درج گردیده و رسمیت پیدا کرده اند. همان طوری که قانون واجب الاجرا است، باید کلمات مندرج آن نیز به حیث کلمات معیاری در رسانه ها و رسمیات استعمال شوند.

اکنون با سپاس فراوان از نوشته مسلکی و پر محتوای جناب قیس کبیر توجه را به موضوع دوم جلب می کنم که متأسفانه بعضی ها به عمق و اهمیت آن کمتر متوجه شده اند. اگر از شرح اختصاصی و مفصل ایشان که در سلسله مقالات قبلی بیان داشته اند، بگذریم، با اختصار می توان گفت که امروز در اثر پیشرفت های تکنیکی همان طوریکه زمینه ترجمه از یک زبان به زبان دیگر توسط کمپیوتر و سافت ویرهای مربوطه میسر گردیده است، تکنالوژی اطلاعاتی جدید می تواند آنچه را بیان کنید، به همان شکل آنرا می نویسد. به عبارت دیگر آنچه را با صدای بلند بخوانید، کمپیوتر آنرا به همان لهجه به قید تحریر می آورد.

در اینجا موضوع لهجه در خور توجه است زیرا کمپیوتر صدا را به حرف و شکل نوشته تبدیل می کند. مثلاً اگر لهجه گوینده «نان» بگوید، «نان» و اگر لهجه گوینده «نون» بگوید، دستگاه آنرا «نون» می نویسد و امثالهم. برای شرح بیشتر توجه را به عبارات جناب «انجنیر قیس کبیر» جلب می دارم که در مقاله اخیر خود نوشته اند: «اگر لسان دری افغانستان در سیستم کمپیوتری وجود نداشته باشد و ما افغان ها مجبور شویم با لسان فارسی ایران کار کنیم، ناگزیر خواهیم بود که نه تنها از لغات معمول و مأنوس دری افغانستان صرف نظر نمائیم بلکه مجبور خواهیم شد که میمون وار به جای (زبان)، (زبون) و به جای (گلدان)، (گلدون) و به جای (قربان)، (قربون)»

د پائو شمیره: له ۱ تر ۲

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابلئې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دليکني دليکنيزې بڼې پاڼوالې د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خپر و لولئ

و بد تر از همه باید بجای (دوکان ، (دوکون) بگوئیم تا صدای مارا کمپیوتر بشناسد و بتواند آنرا تحریر نماید. هکذا باعث بروز اشتباهات نوشتاری و دخول کلمات بیگانه و نامأنوس در زبان دری می گردد.

این باعث خواهد شد که نسل های آینده افغانستان طوطی وار باید کلمات و لهجه های نامأنوس ایرانی را بیاموزند و استفاده کنند مثلاً منبع (امریکا) را (آمریکا) و به جای (رئیس) که یک کلمه ناب عربی است (رییس) و به جای (کرزی)، (کرزای) خواهند نوشت.»

امیدوارم مقامات افغانی و وزارت های مربوطه، بخصوص وزارت اطلاعات و فرهنگ - اگر احساس ملی دارند، به این موضوع داخل اقدام شوند و پیشنهاد عالمانه و ملیگرایانه جناب انجیر قیس کبیر را باجدیت دنبال نمایند.

پایان

د پانو شمیره: له ۲ تر ۲

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپکني د لپکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په څیر و لولئ